

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל

סליחות בה"ב בפסח שני

שאלה כשחל שני קמא של בה"ב בפסח שני
(פני השנה), האם להתענות ולומר סליחות.

תשובה בירושלים פשט המנהג לא להתענות
ולא לומר סליחות בפסח שני (לוח ארץ ישראל)
ואף לא אבינו מלכנו. אך בשאר מקומות יתענו
ויאמרו סליחות, וכן נהג החזון איש. אמנם יקצרו
לומר עד "הרחמים והסליחות" וימשיכו ב"אבינו
מלכנו".

ביאור הדברים אמנם דין פסח שני לא חמור
יותר מתפילה עם בעל ברית, בה אומרים
סליחות בלא תחנון. אף החזון איש הוכיח שאינו
יום טוב משנים שלא היו טמאים בערב פסח
ולא היו מקריבים קרבן "ואיזה יום טוב הוא,
ששנה אחת חוגגים אותו ושנה אחת לא".
ואמנם ייתכן שמקור המנהג בירושלים כיון
שפסח שני נחוג יותר בקרב בני ירושלים בה
הוקרב הקרבן כמשמעות השל"ה (יופא דרך חיים
תוכחת מוסר רג) "וראיתי מאיש כשר המדקדק
שהיה קורא בינו לבין עצמו ב"ד באייר פרשת
פסח שני. ובפרט מנהג כשר הוא לעשות כן
הדר בירושלים עיר הקודש תובכ"א שאין
אומרים שם תחנון ואשרי המשיכיל". ומרן
הגר"ש אלישיב התבטא כי חושש הוא לשנות
המנהג הנהוג בירושלים מקדמת דנן שלא לומר
הסליחות בפסח שני.

שכחו לומר סליחות בה"ב

שאלה כיצד ינהגו מניין ששכחו לומר בו
סליחות ביום שני של בה"ב.

תשובה לא ימתינו להתחיל למנות בה"ב
מהשבע שלאחר מכן, אלא יאמרו מיום ה'
ויסיימו ככל הציבור.

קטן ששכח יום בספירת העומר

שאלה האם ניתן להקל בקטן שדילג יום אחד
בספירה להמשיך לספור בברכה.

תשובה לא יספור בשאר הימים בברכה. כיון
שהחינוך הוא שמרגילו לספור כגדול, והרי גדול
בכה"ג לא סופר מחשש לדעות שכל ימי "שבע

השכר העצום למתגבר פעם אחת, אף אם נכשל פעמים הרבה

שם כך קרי ליה ר' נתן צוציתא, הכא נמי
להכי כתבו ליה הכי על שם האור שהיה זורח
עליו".

התבוננות במצב השפל אליו הגיע מר עוקבא
מלמדת שביקש לחטוא עם אשת איש, ולא
נחה דעתו עד שאף נפל מחמת כן לחולי,
וכל המניעה היתה רק מחמת סירובה. אמנם
פעם אחת ויחידה כבש את יצרו וזכה לדרגה
עילאית כמשה רבינו, שהיה "נר דלוק על
ראשו" וזיו פניו מאיר כמושה בן בתיה.

הוראת רבינו הקהילות יעקב, מדברת בעד
עצמה: אין לחשוב על הנפילות והכישלונות,
אלא על ההתגברויות וההצלחות ואף אם
מועטות הן. והיא מלחמה גדולה כנגד היצר,
המנסה לבלבל האדם במחשבות שונות,
שהרי כבר נכשלת כל כך הרבה פעמים, ומה
ייתן אם תתגבר פעם אחת, והרי זה 'בטל
ברוב'.

וכגון שמזדמן לאדם ניסיון של שמירת
העיניים, ובא היצר ומבלבלו הרי כבר נכשלת
כל כך הרבה פעמים, ומה תשיג בהתגברות
אחת, הרי היא בטלה לא רק בשישים אלא
אפילו באלף פעמים שנכשלת, או מה כבר
תשיג בלימוד זמן מועט שנשאר אחרי
שביטלת זמן מרובה מעסק התורה.

אכן מחשבות מעין אלו בשקר יסודם. שהרי
אף אם אכן נכשל, אם בכל זאת יכבוש את
יצרו ואפילו רק פעם אחת, יתרומם לדרגה
גבוהה ויזכה לשכר עצום ונפלא, כפי שמוכח
מהמעשה עם מר עוקבא שבעיני כל צורב
עולה שמו כאחד האמוראים הקדושים
בזכות שזכה לרוממות נשגבה בהתגברות
חד פעמית.

לפיכך פירש רש"י "אני ה' - נאמן לשלם
שכר". כיון שניסיון העריות גדול עד מאוד,
אומר הקב"ה דע כי אני ה' נאמן לשלם שכר
על כל התגברות שתצבור במהלך הדרך
במצות "לא תקרבו לגלות ערוה", ואל
תשקיע יותר מדי מחשבות בעונש, אלא
אדרבה שא עניך והעלה בליבך את שכרו
העצום של המתגבר.

"אני ה' - נאמן לשלם שכר"

(ויקרא יח, ו, רש"י)

אחר שבפרשת אחרי מות מלמדת אותנו
תורתנו הקדושה אודות איסורי העריות
ומפרטת את חומרת העונשים בפרשת
קדושים, או אז מבאר רש"י "אני ה' - נאמן
לשלם שכר".

ויש לבאר מדוע דיבר רש"י רק על השכר,
והרי "אני ה'" הוא ביטוי לגמול הבא
מהקב"ה, בין אם שכר למקיימי רצונו ובין
אם עונש לעוברי רצונו, כמבאר ברש"י
(שמות ו, ט) "כשהקב"ה מאמן את דבריו אפילו
לפורענות מודיע ששמו ה', וכל שכן האמנה
לטובה". וממילא "אני ה'" שנאמר כאן
מלמד אף על העונש הניתן לעוברי רצונו,
ומדוע לא ביאר רש"י בעריות כפי שביאר
בהמשך הפרשה (יט, טז) "לא תלך רכיל
בעמך ולא תעמוד על דם רעך אני ה' - נאמן
לשלם שכר, ונאמן להיפרע".

נראה לבאר את כוונת רש"י על פי מה
שהדריכני מרן הסטייפלער בבחורתי ואמר
ז"ל: "הרבה האריכו הספרים בחומר העוון
ובגודל העונש למי שנכשל, וקיצרו בגודל
המעלה והשכר העצום של מי שנוהר
ומתגבר על עצמו, ולדעתי לא טוב עשו.
ויותר יש להתבונן בגודל המעלה והשכר
למי שנוהר ומתגבר אפילו פעם אחת שלא
להיכשל בעבירה. וצריך להתחזק מהמעשה
של מר עוקבא הכתוב ברש"י בסנהדרין".

וביקשני להביא לפניו גמרא סנהדרין,
ולקרוא לפניו דברי רש"י (סנהדרין לא, ב) אודות
המכתב ששלחו חכמי ישראל למר עוקבא
ולא כתבו לו "כבוד מרן הגאון" וכיו"ב, אלא
"לדזיו ליה כבר בתיה" על שם שזכה לקרינת
עור פניו כמשה רבינו. ומוסיף רש"י "מצאתי
בספר הגדה שהיה מר עוקבא בעל תשובה
שנתן עיניו באשה אחת והעלה לבו טינא
ונפל בחולי ואשת איש היתה. לימים נצרכה
ללוות ממנו ומתוך דוחקה נתרצית לו וכבש
יצרו ופטרה לשלום ונתרפא. וכשהיה יוצא
לשוק היה נר דולק בראשו מן השמים. ועל

הלכה למעשה

שבתות תמימות" מצוה אחת היא, שחיסר חלק ממנה (ה"ד משנה ברורה תפס, לו). ואם ימשיך הקטן לספור, יהא כמי שמוחק קטן לשמוע חצי מגילה או לאכול חצי כזית וכיו"ב.

נטילת ידי הספר

שאלה ספר או רב הגוזז מעט משערות ראשו של הקטן לפני חלאק'ה, האם צריך ליטול ידיו לאחר מכן.

תשובה חיוב נטילת ידיים חל על המסתפר ולא על הספר, ומה שהובא בפסחים (ק"ב, א) שנטל ידיים בכה"ג, היה זה לאחר שסיפר עצמו שהרי נכתב שם "שקל מזייה" ולא באל"ף "שקל מזייה". אמנם המחמיר ליטול ידיו יש לו על מי לסמוך (וכן נהג מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל ליטול ידיו לאחר תספורת לילדי חלאק'ה, וכששמע זאת מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א [בשנת תשע"ב], החל לנהוג כן בעצמו ומשפשף ידיו במעט מים).

אמירת 'למנצח' בל"ג בעומר

שאלה האם לומר 'למנצח' בתפילת שחרית בל"ג בעומר.

תשובה אין לומר למנצח ביום זה כי לא ראוי להזכיר "יום צרה" ביום שמחת הרשב"י, והוא כעין דברי באר היטב (תצג, ד) "גדול אחד היה רגיל לומר נחם בכל יום ואמר גם ל"ג בעומר ונענש".

מוקד ההלכה
שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

להנצחה בעלון באמצעות
בקופת בית הוראה הכללי ירושלים
שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות
וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:
Beithorah@gmail.com

דואג לבריאות הלב ומוזניח שאר אברים

"רבי אומר הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, לפי שאי אתה יודע מתן שכרך של מצוות"

(אבות ב, א)

אכן הזהירה התורה בעונשים שונים מהם ניתן ללמוד את חומר העבירה, שהרי יש עבירות הלוקים בגנין, ויש המתים בידי שמים, ויש הנהרגים בידי אדם אמנם גם הם מתחלקים לארבע מיתות בית דין השונות זו מזו בחומרתן, ומהן ניתן ללמוד את חומר העבירה.

אך כמעט ולא פירטה התורה מתן שכרך של מצוות, וזאת בכדי שבני אדם לא יבחרו רק את המצוות ששכרן מרובה, ויזניחו את המצוות ששכרן פחות (מדרש תנחומא עקב ב). וקשה על ביאור זה, שהרי מה בכך שיתמיד במצוות מסוימות, והלא סוף סוף לא עובר עבירות, ואף יקיים מצוות ויעשה רצון ה' יתברך.

וביאר המשגיח הגר"ד סגל משל לאדם הדואג רק לבריאות מוחו ולבו ומוזניח את שאר אבריו, באמרו שהרי במוח ובלב תלויים חיי האדם, אך כל בר דעת מבין שלמרות שבהם אכן תלוי עיקר חיי האדם, אך ללא שאר האברים ייחשב בעל מום. כך אם יקיים רק את המצוות העיקריות ויזניח את שאר המצוות, יהא בעל מום.

אך רבינו יונה (אבות שם) דוחה פירוש זה, שהרי לא אמר רבי "שאי אתה יודע איזו היא מצוה קלה ואיזו היא חמורה" אלא נתן טעם אחר "אי אתה יודע מתן שכרך של מצוות".

והכוונה בזה שתהיה זהיר אף במצוה קלה, כיון שאין לך השגה בגודל השכר הניתן על כל מצוה ומצוה, ואף על מצוה קטנה.

משל הוא לסוחר מצליח שהצליח בעסקאות של עשרות מיליוני דולרים, והנה התגלגלה לשולחנו עסקה הנושאת רווח 'רק' של מיליון דולר, האם יתעצל מפני שזה רק מיליון ולא עשרה מיליון...

אכן התבוננות בזה מעוררת את הלב לשמוחה עצומה על שום שאנו זוכים לסגור כל יום עסקאות הנושאות רווחים עצומים במצוות והמעשים שאנו עושים בכל עת.

'קל וחומר' של כל יהודי

על שכר הניתן עבור מעשה יחיד לכבוד ה', ניתן ללמוד מהיום הגדול בו התרפא חזקיהו (סנהדרין צ"א, א) שהחזיר הקב"ה את צל השמש והארץ את היום בעשר שעות נוספות. המלך בלאדן שהיה רגיל לישון משעה שלישית עד תשיעית, התעורר כהרגלו, ומשהבחין כי השמש עומדת במקום בו אמורה לעמוד בבוקר, זעם על עבדיו שתאנה שהניחוהו לישון. אך עבדיו השיבוהו שלא ישן יותר מכל יום, אלא שהשמש עומדת במקומה והיום התארך בנס גלוי, כאות לרפואתו של חזקיהו.

אמר בלאדן: וכי יש אדם גדול שהקב"ה משנה עבורו סדרי בראשית ולא אדרוש

בשלומי, וביקש ממשרתיו לשגר לו אגרת שלומים, בה נכתב: שלום למלך חזקיה, שלום לעיר ירושלים, שלום לאלוהים הגדול. נבוכדנאצר סופר המלך שלא היה באותה שעה, בירר מה כתבו בהיעדרו. וכשהקריאו לו את תוכן המכתב תמה: קראתם לו 'אלוהים הגדול' וכתבתם אותו רק בסוף? זה הרי כמו לכתוב: שלום למוזכר ושלום לבעל הבית. והורה לשנות מיד את תוכן המכתב, ואמרו לו שהמכתב כבר נשלח, ויכול לנסות לרוץ בעקבות השליח, וכך עשה.

אחר ריצה של ארבע פסיעות, המלאך גבריאל עצר בעדו לרוץ עוד. "אמר רבי יוחנן: אלמלא בא גבריאל והעמידו, לא היה תקנה לשונאיהם של ישראל". כיון שהיה מקבל משמים מלכות עצומה בה יוכל חלילה לאבד את 'שונאי' ישראל.

מבואר שם שאמרו מהשמים לירמיה בקל וחומר על מעשה זה: נבוכדנאצר שרץ ארבע פסיעות כדי לכתוב שם ה' במקום מכובד יותר קיבל שכר רב שהאריך ימים בעוד מאה וחמישים שנה (עב"ז שם) ומלך על כל העולם, "ומה בשכר ארבע פסיעות ששילמתי לאותו רשע שרץ אחר כבודי אתה תמיה, כשאני משלם שכר לאברהם, יצחק ויעקב שרצו לפני כסוסים, על אחת כמה וכמה" ופירש רש"י "שיהיו כל אדם יכולים לתמוה על מתן שכר גדול שישתלם עליהם".

כשמרן הגרש"ז איערבאך לימד דברי הגמרא לתלמידיו בשיבה, הוסיף ואמר שכל יהודי נמצא באותו "קל וחומר": אם רשע כנבוכדנאצר קיבל שכר עצום גדול על ריצת ד' פסיעות למרות רשעותו הרבה, ולמרות שכל כוונתו לא היתה לכבוד שמים אלא מחשש לכשל בניסוח ואף שלא הצליח להשיג את השליח ולשנות את המכתב, קיבל שכר כה רב.

אם כך, קל וחומר בן בנו של קל וחומר ליהודי שלא רוצה לקום בבוקר מחמת עייפותו ומבקש לישון עוד קצת ובכל זאת מתאמץ וקם, או יהודי שמתגבר על עצמו מול יצר הכעס או שמירת העניינים ובפרט בימות הקיץ, למרות שאיש לא יידע ממעשיו, וכל כיו"ב בניסיונות הרבים העומדים לפתחו, שזו בנפשכם גודל מעלת השכר עצום שיקבל משמים בכל התגברות קטנה.

הם-הם דברי רבי שלמדנו "הוי זהיר במצוה קלה, שאי אתה יודע מתן שכרך של מצוות". כדאי לך להזהר ולקיים כל מצוה הנקרת לידך, שאין אתה יודע גודל השכר על כל מצוה קטנה ככל שתהיה.

יתן ה' ונפנים את ה'קל וחומר' אל קרבנו, ונשאב חזיון להתגברות תמידית על כל המכשולים הרובצים לפתחנו, שהגדול שבהם הוא הולול במעשיו ואי החשבתם בגודל יקרת ערכם.